

καὶ νίκης παιᾶνες, καὶ ἥττης στεναγμοί, καὶ φρικτὸς βαρύγδουπος βρόμος, ὡς εἰ παμμέγιστος ἥπειρος σεισθεῖσα συνεντρίβη καταπεσοῦσα, καὶ εἶτα πναρμόνιος ὕμνος, εἰς ἑλληνικὴν ψαλλόμενος φωνήν, καὶ ἐγκωμιάζων σοφίαν ἑλληνικὴν καὶ ἔγερσιν μεγαλοπρεπῆ, παγκάλου καὶ εὐρυτάτου πνευματικοῦ καὶ ὕλικοῦ οἰκοδομήματος. Τὸ γήϊνον ἐκεῖνο Πάνθεον, τῶν Ἀθηναίων ὁ Δῆμος, ἐστράφη πρὸς τὸν δεινὸν βρόντον, τὸν συνταράσσοντα ἀενάως τὸ ἔδαφος καὶ ἀδιαλείπτως ἠχοῦντα εἰς τὸ κενόν. Τέτριπτον ἄρμα θριάμβου ἐπεφάνη χωροῦν ἀκαθέκτως. Ἀνέστειλεν ὁμις τῶν ἱππῶν τὴν ὀρητικὴν φορὰν, ἅμα ἐνατενίσας τοὺς Ἀθηναίους, ὁ ἄγων τὸν θριάμβον, καὶ τὸ ἱπτάμενον ἄρμα, μόλις σαλευόμενον ἤδη, ἐπιφάσει κούφως τῆς δεδοξασμένης Πνυκὸς τὸ ἱερὸν ἔδαφος. Τὸ ἄρμα ἔστη, καὶ μετ' αὐτοῦ τοῦ ἀκολουθοῦντος ἀπειραριθμοῦ, καὶ πολυγλώττου, καὶ πολυεθνοῦς πλήθους ὁ ἀτελεύτητος ἐσμός. Νίκη, γιγαντιαίας ἐκτείνουσα πτέρυγας, ἠγείται τῆς μεγάλης καὶ πολεμικῆς πομπῆς. Ὅπισθεν τοῦ ὑπερφήφανοι ἄρματος, ἀλύτως δεδεμένος, ἀκολουθεῖ ἱκέτης, ὁ Θρίαμβος, πειδήνιον ἔχων τὸ ἦθος, καὶ ἐμπλήκτως προσβλέπων τὸν ἥρωα, ὅστις, ἑλληνικὴν φέρων πανοπλίαν, Νίκης καὶ Πολιτισμοῦ κρατῶν σύμβολα, ξίφος αἱματόφυρτον μετὰ κλάδου ἐλαίας συμπλεχθέν, ἵσταται ἀκτινοβόλος, ὡς θεὸς Ὀλύμπιος σελαγίζων ἐπὶ τοῦ ὕψους. Να ἦτο ὁ Ἄρης;... Να ἦτο ὁ Ἀπόλλων; Τὸ πρῶτον τότε εἰς τὴν Πνύκα, ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων, δὲν ἐμφανίζεται ὡς νικητής. Εὐγενὴ καὶ ὑπερφήφανον ἔχει ὁ ἥρωας τὴν μορφήν. Εἶναι λευκός, ἠδέως ἐρυθρὸς τὸ πρόσωπον, κλίνων ἡσύχως πρὸς τὸν εὐώνυμον ὄμιον τὸν αὐχένα. Ὑγροὺς ἔχει τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ, κεραυνοφόρος, κρατεῖ εἰς τὴν χεῖρα τὸν σμερδαλέον ἄγγελον τῶν φλεγόμενων νεφῶν. Ἡ χάρις καὶ ἡ ῥώμη ἐπανθεῖ εἰς τὸ πρόσωπον ἐκεῖνο καὶ εἰς τὸ σῶμα. Πολέμων ἀστραπαὶ καὶ λάμψεις μαχῶν ἐξακοντίζονται ἀπὸ τοῦ ἐπιβλητικοῦ αὐτοῦ βλέμματος, καὶ ἡδιστον ἀποπνέει ἡ σὰρξ αὐτοῦ, τὸ στόμα, ἡ χρώς. Βεβαίως εἶναι θεός! Θεός, ἀμβροσίας ἄρωμα διαχέων πέριξ αὐτοῦ. Νεύει, καὶ τὰς πτέρυγας ταπεινοῦσα προσπίπτει ἡ Νίκη, καὶ δονεῖται τῆς Ἀσίας τὸ ἔδαφος, καὶ σαλεύεται τῆς Εὐρώπης ἡ γῆ. Ἀνατείνει τὴν χεῖρα, καὶ ἐντρομος πτήσσει ὁ δέσμιος Θρίαμβος, ἀκολουθῶν εὐπειθῶς τὴν μυστηριώδη καὶ μεγάλην πομπήν. Ἐνατενίζει ὁ ἥρωας εἰς τὸ κενὸν καὶ τρέμουν οἱ λαοί, καὶ φωνὴν εὐγνώμονος εὐφημίας βάλλουσιν εἶτα, καὶ πάλλονται τὰ ἐδάφη, καὶ ἀνατρέπονται θρόνοι, καὶ δεσμῶται προσάγονται βασιλεῖς, καὶ συγκυκλῶνται ἀπέραντοι πύλεις, καὶ ἀντηχοῦσι φρικταὶ καὶ ἀνδροὶ ἔρημοι, καὶ Κράτη θεμελιούνται, καὶ κτίζονται νέαι πόλεις, καὶ μετὰ τὴν ἐκπληκτικὴν ἀνθρωπότητα ἐκπληκτοὶ ἀτενίζουσιν ἐπίσης ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου οἱ θεοὶ καὶ τὰ μαντεῖα, τῶν θεῶν ἡ γλῶσσα ἐπὶ τῆς γῆς, Θεοῦ υἱὸν ἀήττητον ἐξαγγέλλουσι τὸν ἥρωα, καὶ ἄφωνος ἵσταται ἐξεστηκώς πρὸ αὐτοῦ ὁ κόσμος, ἐνῶ αὐτὸς περίλυπος στενάζει, διότι εἶναι στενὴ ἡ γῆ, καὶ ὁ κόσμος πεπερασμένον στάδιον πρὸ τῆς ὀρμῆς τοῦ μεγαλοφυοῦς πνεύματός του, καὶ τοῦ πόθου τῆς μεγάλης καρδίας του, ὅπου

οὐδὲν, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτὸς ἐκτὸς τῆς ἐλπίδος!... Ψυχρῶς ἐνητένισε πρὸς τὴν πομπὴν τῶν Ἀθηναίων ὁ Δῆμος. Ποία δόξα, ποῖον μεγαλεῖον, ποία ἀκμὴ ἠδύνατο νὰ ἐπηρεάσῃ ἄνδρας τοιοῦτους!

Ἐν σπουδῇ, ἅμα θεωρήσας τοὺς Ἀθηναίους, κατήλθεν ἀπὸ τοῦ ἄρματος αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος; ὁ ἡμίθεος ἡ ὁ θεός. Προῦχώρησε μικρὸν, καὶ ἀφελὼν τὸ στέμμα ἔκυψε βαθέως τὴν κεφαλὴν του. Αὐτὸς ὁ οὐδὲν πτοηθεῖς, ὁ οὐδέποτε θαυμάσας, ἐπτοήθη ἐκ σεβασμοῦ, καὶ ἐθαύμασεν ἐκ τιμῆς. „Εὐγνωμονῶ“ εἶπεν „εἰς τοὺς θεοὺς, διότι ἐγεννήθη Ἑλλήν. Ὑπερφήφανος ἀναμνησκομαι ὅτι Ἡρακλείδης εἰμι καὶ Αἰακιδῶν αἵμα ῥέει, ἐκ μητρὸς, εἰς τὰς φλέβας μου. Καὶ ποία δόξα ὑπερτέρα τῆς δόξης νὰ καλητῆται τις συμπολίτης καὶ ἀπόγονος τοιούτων ἀνδρῶν“, εἶπε συναρπαζόμενος ὁ ἥρωας καὶ ἀτενίζων τὸν Δῆμον καὶ τοὺς ἠγήτορας αὐτοῦ! „Πεδία καὶ ἀκταὶ τῆς Ἀττικῆς, ἱερὰ πόλεις τῶν Ἀθηναίων, Ἑλλάς, τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων σεμνὴ πατρίς, ἀπὸ τῆς ἀγαμνήσεως καὶ τοῦ παραδείγματός σας ὁδηγούμενος, σὰς ἐξεδίκησα, μετὰ τὰς νίκας καὶ τὰ τρόπαιά σας, εἰς τὸ κέντρον τῆς Ἀσίας, ἠγέτης τῶν Ἑλλήνων, συντρίψας διὰ τῶν Ἑλλήνων τὰς γηραιὰς τῶν Περσῶν καὶ τῆς Ἀσίας δυναστείας.“ — „Ὁ Ἀλέξανδρος! ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος!“ ἠκούσθησαν τότε ἀπὸ τοῦ πλήθους ἀθροαὶ φωναί. Ἀλλ' αὐτός, — „Τίς τολμᾷ νὰ λεχθῇ μέγας;“ εἶπεν ὀργίλως, „τίς τολμᾷ νὰ λεχθῇ μέγας ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων; Ἄν ἔσχον τι μέγα κατὰ τὸν βίον μου, ἂν ἔχω τι μέγα τὴν ὥραν ταύτην, εἶναι ἡ συνείδησις τῆς τιμῆς καὶ τοῦ θαυμασμοῦ, ὃν αἰσθάνομαι καὶ ὁμολογῶ πρὸς σᾶς, ἔσχοι καὶ ἀθάνατοι ἄνδρες τῆς εὐκλειοῦς καὶ ἀθανάτου πόλεως τῶν Ἀθηναίων. Δέξασθέ με τέκνον σας. Πάσης τῆς ἐμῆς δόξης μεῖζων δόξα ἔσεται ἡ ἐνώπιον ὑμῶν ἐπικύρωσις τοῦ ψηφίσματος καὶ τῆς κηρυξάσης με ἐν τῷ Ἰσθμῷ ἡγέτην τῶν Ἑλλήνων ἐκδικητὴν τῆς ὕβρεως κατὰ τῶν Ἀσιανῶν. Τῆς νίκης τὰ ἀκροθίνια, τὰς περσικὰς ἀσπίδας, ἃς συνήγαγον παρὰ τὸν Γρανικόν, εὐγνώμων ἐπεμψα εἰς τὰς Ἀθήνας, ὁλωνὸν ἄριστον ὑπὲρ ἐμοῦ ἀποδεχόμενος τῆς πόλεως τὴν εὐνοίαν καὶ τὸ ἐγκώμιον. Τῆς ἐμῆς θερμῆς εὐχῆς εὐμενῶς ἀκούσατε, θεοί! Δότε εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς Ἑλλήνας νὰ περαιώσωσι τὸ ἔργον, ὅπερ, ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος ὁδηγούμενος ἤρχισα ἐγώ, ἀλλὰ δὲν ἐπεράτωσα. Ἀντάξιον λαοῦ τοιοῦτου ἔσεται τὸ ἔργον. Καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιποίησιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ ἐμπνεύσεως, ἃς χωρήσῃ εὐγνωμονοῦσα ἡ ἀνθρωπότης εἰς τὸν εὐγενὴ καὶ μεγαλεπήβολον δρόμον, ὃν ἐχάραξε τῶν θεῶν ἡ μεγασθένῃς χεῖρ.“

Εἶπε! Δεινὸν ἤχησε, συνταραχθεῖσα ἐκ τῶν παντοίων φωνῶν τῶν ποικίλων λαῶν καὶ ἐθνῶν τῆς ἱερᾶς Πνυκὸς ἡ ἀτμοσφαῖρα! Ἄνευ στέμματος, κλίνων τὴν μεγαλοφυᾶ κεφαλὴν χαιρετίζει συγκεκινημένος τοὺς Ἀθηναίους ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ λύεται εἰς ἀτμοὺς ἡ μεγάλη ἐκεῖνη πομπή, καὶ ἡ σιωπὴ, βαθεῖα καὶ σοβαρά, ἀπλοῦται πάλιν ἐπὶ τοῦ ὕψους τοῦ παναθηναϊκοῦ βήματος.

Π Α Σ Χ Α.

Τὸ ἐβραϊκὸν πάσχα ἦτο τύπος καὶ εἰκὼν τοῦ χριστιανικοῦ, διὰ τοῦτο οὐδῶλος παράδοξον, ὅτι πρωϊαίτατα εἰσῆλθον εἰς τὰς ἀπανταχοῦ ἐκκλησίας. Ὡς τὸ ἐβρ. πάσχα ἐωρτάζετο εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ λαοῦ ἐκ τῆς

δουλείας τῶν Αἰγυπτίων, μάλιστα κατὰ τὸν χρόνον τοῦ Σωτῆρος καὶ τῶν ἀποστόλων, οὕτω καὶ τὸ χριστιανικὸν εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀπαλλαγῆς ἐκ τῆς δουλείας, τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. Ἵνα δὲ ὑποδηλώσωσι τὴν νέαν ταύτην

ζωὴν ἐώρταζον τὸ πάσχα οἱ τε Ἑβραῖοι καὶ κατ' αὐτοὺς καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἐν τῷ ἔαρι, ὅτε ἅπαντα ἡ φύσις ἀνανεοῦται. Οἱ πανταχοῦ Ἰουδαῖοι ἀνέβαινον κατ' ἔτος εἰς Ἱεροσόλυμα, ἵνα τελέσωσι τὸ πάσχα, πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν κατὰ τοὺς Εὐαγγελιστὰς ἀνέβη καὶ ὁ Σωτὴρ, ἀλλ' ἐκεῖ συλλαμβάνεται καὶ ὡς ὁ αἰσχιστος τῶν κακούργων σταυροῦται καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνίσταται ἐκ τῶν νεκρῶν, διότι ὁ τάφος δὲν ἠδύνατο νὰ κρατῇ τὸν Κύριον τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Ὡστε οὐδόλως ἀπίθανον, ὅτι τὸ χριστιανικὸν πάσχα ὠρίσθη νὰ ἐορτάζηται ἅμα τῷ ἐβραϊκῷ, διότι ὁ θάνατος τοῦ Σωτῆρος ἐγένετο ἀκριβῶς τότε. Τὰς λεπτομερείας περὶ τῆς συλλήψεως, ἀνακρίσεως καὶ τῶν παθῶν τοῦ Σωτῆρος, δύναται τις διεξοδικῶς νὰ ἀναγνώσῃ ἐν ταῖς Εὐαγγελίοις, ἡμεῖς θὰ ἀρκεσθῶμεν διὰ βραχυτάτων νὰ ἐξιστορήσωμεν τὰ περὶ τοῦ πάσχα. Τὸ πάσχα ἦτον ἡ μεγίστη τῶν ἐορτῶν, ὡς δὲ ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν διαρρήδην διδάσκει ἐσήμαινε τὴν νίκην τοῦ Σωτῆρος κατὰ τοῦ θανάτου, τοῦ διαβόλου καὶ τοῦ ἄδου (Α'. Κορ. 15, 55 + 57) „κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος, ποῦ σου θάνατε τὸ κέντρον; Ποῦ σου ἄδη τὸ νίκος; χάρις τῷ θεῷ τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νίκος διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.“ Ἐν ἄλλαις λέξεσι διὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος ἐσωθήμεν. Τὴν μεγίστην τῆς ἐορτῆς ταύτης ἀξίαν καὶ σημασίαν δεικνύουσι καὶ τὰ ἐπιθετα τὰ ἀποδιδόμενα αὐτῇ.

Οὕτως καλεῖται: ἡμέρα τῆς νίκης, τῆς σωτηρίας, τοῦ φωτός, τοῦ ἄρτου τῆς ζωῆς, ἡμέρα μεγάλη, λαμπρά, βασιλική, τῆς ἐξαγορᾶς τῶν αἰχμαλώτων, ἐορτὴ ἐορτῶν, κυριακὴ μεγάλη κτλ. Ἡ ἐορτὴ τοῦ πάσχα, ὡς προείπομεν, ἐσηχθή πρωϊαίτατα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' ὡς πρὸς τὸν χρόνον τῆς ἐορτῆς δὲν ἦσαν ἅπαναι αἱ κατὰ μέρος χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι σύμφωνα τοῦναντίον ἐριδες ἐπεκράτουν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον, διότι οἱ μὲν ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανοὶ τὴν μὲν 14 τοῦ μηνὸς Νισάν ἤγον εἰς ἀνάμνησιν τοῦ τελευταίου δείπνου τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς θείας μεταλήψεως, τὴν δὲ 15, ἡμέραν μετανοίας καὶ νηστείας παρ' αὐτοῖς, ἤγον εἰς ἀνάμνησιν τῶν παθῶν καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σωτῆρος καὶ τὴν 16 εἰς ἀνάμνησιν τῆς Ἀναστάσεως οὐδόλως ἐξετάζοντες, ἐὰν ἡ ἡμέρα αὕτη ἦν Κυριακὴ ἢ οἰαδήποτε ἄλλη τῆς ἐβδομάδος. Ἐνῷ οἱ ἐξ ἐθνῶν Χριστιανοί, ὅτε ἀπεφάσισαν νὰ ἐορτάσωσι κατ' ἔτος τὰ πάθη τὸν θάνατον καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος, ἐκανόνισαν τὰ τῆς ἐορτῆς κατὰ τὸν τύπον τῶν ἐβδομαδιαίων ἐορτῶν καὶ εἰς ἀνάμνησιν τῆς Ἀναστάσεως ὥρισαν τὴν Κυριακὴν. Καὶ τὸ μὲν ἔθος τῶν ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανῶν ἐπεκράτει ἐν τῇ ἀνατολῇ μάλιστα ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, τὸ δὲ τῶν ἐξ ἐθνῶν Χριστιανῶν ἐν τῇ δύσει καὶ μάλιστα ἐν Ρώμῃ. Ἡ περὶ τῆς διαφορᾶς ταύτης ἔρις, ἀρξαμένη μετὰ τὰ μέσα τῆς β'. μ. Χρ. ἐκατ. διήρκεσε μέχρι τῆς Α'. οἰκουμένης Συνόδου, ἣτις ἀνέθηκε τῇ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἐκκλησίᾳ, ἐνθα ἠκμαζον ὅπωςδήποτε τὰ μαθηματικά, νὰ ὀρίξῃ ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν τοῦ πάσχα καὶ ἀναγγέλλῃ τοῦτο κατ' ἔτος ταῖς λοιπαῖς Ἐκκλησίαις, ὅπερ καὶ ἀπεδέξαντο πᾶσαι αἱ τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησίαι καὶ πολλὰ τῶν τῆς δύσεως πλὴν τῆς Ἐκκλ. τῆς Ρώμης, ἣτις εἶχεν ἴδιον μὲν ἀλλὰ μάλλον ἐσφαλμένον πασχάλιον κύκλον. Ἡ διαφορὰ δ' αὕτη καὶ αἱ ἐκ ταύτης ἐριδες ἠνάγκασαν τὴν ἐν Ρώμῃ Ἐκκλησίαν νὰ ἀποπειραθῇ νέαν τοῦ πασχάλιου κύκλου ἐπεξεργασίαν, ἣν καὶ κατώρθωσεν αἰσίως νὰ περάνῃ, ὡς βάσιν λαβοῦσα τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς ὑπολογισμοὺς. Τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα προηγεῖτο νηστεία ὀνομασθεῖσα *τεσσαρακοστή*, ἐνεκα τῶν ἐν τῇ ἀγ. Γρ. μνημονευομένων τεσ-

σσαρακονθήμερων νηστειῶν τοῦ Σωτῆρος τοῦ Ἡλιοῦ, τοῦ Μωϋσέως, τῆς τεσσαρακονταετοῦς διαμονῆς τῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ τῆς ἐν γένει μυστηριώδους σημασίας τοῦ ἀριθμοῦ 40 ὡς ὁ Αὐγουστίνος λέγει. Ἀλλ' ἡ νηστεία αὕτη ἦτο σκοπὸς ἢ τοῦ ἢ προπαρασκευῆ πρὸς ἀξίαν ἐορτὴν τῆς Ἀναστάσεως καὶ μετὰ τὰ ταῦτα καὶ παραγωνρίζεται ἐτι καὶ σήμερον ὑπὸ πλείστον. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ οὐ μόνον ὁ χρόνος ἦτο παρ' ἄλλοις ἄλλος, ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ εἶδη τῶν βρωμάτων, ὧν ὀφείλον νὰ ἀπέχωνται, διάφορα. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς νηστείας ταύτης οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ῥήτορες θερμότατα συνίστων τὴν ἐπιμελῆ ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν, τὴν πρὸς τοὺς πένητας ἐλεημοσύνην, τὴν πρὸς τοὺς πάσχοντες παραμυθίαν καὶ βοήθειαν, τὸν χριστιανικὸν πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτοὺς ὑπηρετοῦντας τρόπον, τὴν πρὸς τοὺς ἐχθροὺς καταλλαγὴν, καὶ τὴν ἀπόθεσιν τῶν ἐρίδων καὶ πάσης κακίας. Ἐκεῖνους δέ, οἵτινες μέγα ἐφρόνουν ἐπὶ τῇ νηστείᾳ, ἤλεγχον· ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος περιεκτικώτατα ἀλλὰ καταλληλότερα πρὸς τοὺς τοιοῦτους τὸν λόγον ἀποτείνει λέγων „νηστεύεις; δεῖξόν μοι διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν· ἐὰν ἴδῃς πένητα ἐλέησον· ἐὰν ἴδῃς ἐχθρὸν καταλλάγηθι... τί γὰρ ὄφελος, ὅταν μὲν ὀρνίθων καὶ ἰχθύων ἀπεχώμεθα, τοὺς δὲ ἀδελφοὺς δάκνωμεν καὶ κατεσθίωμεν;“ Ὡς ἐν παρόδῳ μνηστέον, ὅτι ὑπῆρχον καὶ ἄνθρωποι, οἵτινες ἐν τῷ τῆς νηστείας χρόνῳ ἀνεζήχουν τὰ ἥδιστα τῶν βρωμάτων. Ἡ ἐορτὴ τῆς Ἀναστάσεως ἐξετείνετο μέχρι τῆς Κυριακῆς τοῦ Ἀντιπάσχα ἢ τοῦ Θωμᾶ ἢ καινῆς καλουμένης. Ἀπὸ ταύτης δὲ τῆς ἡμέρας μέχρι τῆς πεντηκοστῆς ἦτο ἐν χρήσει ὁ ἀσπασμός, ὡς καὶ μέχρι τῆς σήμερον πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, „χριστὸς ἀνέστη“ καὶ ὁ ἀντασπασμός „ἀληθινῶς ἀνέστη“ ἐν οἰαδήποτε τῆς ἡμέρας ὥρᾳ. Ἡ ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως ἐν Ἑλλάδι κυρίως εἶνε ἡμέρα γενικῆς χαρᾶς καὶ θυμῆς, καὶ παρὰ τοῖς πενεστάτοις θὰ ἴδῃ τις τὸν ἄμυνον τὸν ὀβελίαν, ἕτοιμον ἤδη ἀπὸ τοῦ Σαββάτου, ὃν εὐθὺς μετὰ τὴν τελετὴν τῆς Ἀναστάσεως περιστρέφουσι περὶ μεγάλην ἀνθρακίαν μετὰ ἐπιτηδειότητος οὐχὶ συνήθους, ἵνα μὴ καταρρέῃ ὁ ἐν αὐτῷ ζωμός, μέχρις οὐ πεισθῶσιν, ὅτι εἶναι ἕτοιμος εἰς βρωσιν. Πάντες συνέρχονται περὶ τὴν τράπεζαν, οἱ ὑπηρεταὶ δέ, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε, σήμερον ἔχουσιν πλήρη ἐλευθερίαν· εὐθὺς μετὰ τοῦτο ἄρχονται ψάλλοντες καὶ τραγουδοῦντες. Πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος χορεύουσιν αἱ νεάνιδες μετὰ τῶν νέων ἐν δημοσίαις πλατείαις μεθ' ὅλου τοῦ κόσμου αὐτῶν, ἐκεῖ δὲ συνήθως γίνεται καὶ ἐκλογὴ ἢ ἀμοιβαία μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ ὁ ἐν τῇ καρδίᾳ οὕτως εἰπεῖν ἀρραβὼν διὰ τὸν μετὰ ταῦτα βίον. Δὲν ἐλείπει ὅμως ἐκ τοῦ πάσχα καὶ ἡ σκιερὰ ὄψις· διότι κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπικρατεῖ βαρβαρώτατον ἔθος, τοὺς πυροβολισμοὺς λέγω, μεθ' ὅλας τὰς αὐστηροτάτας τῆς ἀστυνομίας διατάξεις, ἐξ ὧν οὐκ ὀλίγα δυστυχήματα κατ' ἔτος γίνονται, παραλειπομένων τῶν λοιπῶν ἐκ πυρίτιδος πυροτεχνημάτων τῶν καιομένων ὑπὸ τῶν παίδων παιδιᾶς χάριν ἀλλ' ἐχόντων πολλὰκις ἀλγεῖνὰ τὰ ἀποτελέσματα. Τὴν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν τῶν πυροβολισμῶν τούτων, ἐπικρατούντων ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῆς, ἐζήτησαν ἄλλοι ἄλλως νὰ ἐρμηνεύσωσι, νομίζομεν ὅμως ὅτι ἡ ἐρμηνεία ζητητέα ἐν αὐτῇ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ἣτις ῥέπει πάντοτε πρὸς ἐκεῖνο ἀκριβῶς, ὅπερ εἶνε ἀπηγορευμένον, ὡς πλείστα παραδείγματα ἐπιβεβαιοῦσι τοῦτο. Οἱ Κερκυραῖοι π. χ. εὐθὺς μετὰ τὴν ἐξοδὸν τῶν Ἀγγλῶν ἐκ τῆς νήσου ἤρξαντο νὰ κατακόπτωσι τὰ ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ὁδοῖς δένδρα, ἀποδεικνύοντες διὰ

τούτου, ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἐλεύθεροι καὶ δὲν ἔχουσι πλέον κυρίου τοὺς βαρβαρωτάτους Ἀγγλους, οἵτινες διὰ τὴν ἐλαχίστην βλάβην τῶν δένδρων ἐπέβαλλον καὶ ἐπιβάλλουσι πάννυ δικαίως τοῖς ὑπηκόοις αὐτῶν τὰς παροϊμιώδεις αὐστηροτάτας ποινάς. Αὐτὸ τοῦτο ῥητέον καὶ περὶ τῶν πυροβολισμῶν. Οἱ Ἕλληνες ὑπὸ δουλείαν διατελοῦντες οὐ μόνον δὲν ἠδύναντο νὰ πυροβολῶσιν ἐν ταῖς ἐορταῖς αὐτῶν, ἀλλ' οὐδὲ νὰ ὀπλοφορῶσι τὸ παράπαν, ἐλεύθεροι δὲ γενόμενοι, ἐπυροβόλουν εἰς πᾶσαν χαρὰς ἡμέραν, ὅπερ ἐπ' αὐστηροτάτη ποινῇ ἄλλοτε ἀπηγορεύετο. Ἐλπίζομεν ὅμως, ὅτι ἡ γοργῇ τῷ βήματι γινομένη ἀνάπτυξις τοῦ λαοῦ θὰ ἐξαλείψῃ τάχιστα καὶ τὸ ἔθος τοῦτο, ὡς πλείστα ἄλλα, ὡς λ. χ. τὴν διὰ πυρὸς κατάκαυσιν τοῦ ἐκ διαφόρου ἐκαστοτε ὕλης κατασκευαζομένου ἀνδρεικέλου τοῦ Ἰούδα πρὸ τῶν χριστ. Ἐκκλησιῶν, ἣτις πολλὰ καὶ δυσάρεστα ἔσχεν ἀποτελέσματα. Ἀλλὰ τὰς προλήψεις τοῦ λαοῦ δὲν δύναται τις τόσον εὐκόλως καὶ ταχέως νὰ ἐκριζώσῃ, ἀπόδειξις δὲ αἱ παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνεπτυγμένοις ἐπικρατοῦσαι πλείστα καὶ μέγιστα δεισιδαιμονίαι καὶ προλήψεις. Πλήθος προλήψεων ὑπάρχει καὶ παρὰ τῷ Γερμανικῷ λαῷ ὡς πρὸς τὸ Πάσχα, περὶ ὧν ἄλλοτε θὰ γράψωμεν διεξοδικώτερον. Σήμερον ἀρκούμεθα δι' ὀλίγων ν' ἀναφέρωμεν ἐν ἄξιον ἀναγνώσεως παρὰ τῶν δεσποινίδων (διότι ἐν τούτῳ δεσποινίδες κατὰ τὸ πλείστον πρωταγωνιστοῦσι). Περὶ τὴν 12 τῆς νυκτὸς τοῦ Σαββάτου πρὸς τὴν

κυριακὴν αἱ ἄγαμοι λαμβάνουσι τὴν πρὸς τοὺς ποταμοὺς ἄγουσαν, οὐχὶ βεβαίως ὡς αἱ ἀπέλιπδες ἐκεῖναι, ἵνα θέσωσι τέρμα εἰς τὸν βίον των διότι ἀπέτυχον τοῦ ποθομένου ἢ ἐπαθον ἀνίατον δυστύχημα, ἀλλ' ἵνα ἀντλήσωσιν ὕδωρ, ὅπερ ἔχει πολλὰς τὰς ιδιότητας, διότι τὰς μὲν μετρίως ὥραίας τὰς δι' αὐτοῦ νιπτομένας μεταβάλλει διὰ θαυματουργικῆς δυνάμεως εἰς Ἀφροδίτας τῆς Μήλου, τὰς δὲ ὥραίας διαφυλάττει οὕτω πάντοτε κατὰ πάσης ἐπιδρομῆς καιρικῆς. Ἀλλὰ καὶ τοὺς γέροντας καὶ πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως ἀνθρώπους θεραπεύει ἀπὸ παντοίων νόσων ὡς ἄλλη τοῦ Σιλωάμ κολυμβήθρα, πρὸς δὲ οὐδέποτε σήπεται οὐδ' ὄζει. Πάσας ὅμως τὰς ἀνωτέρω μνησθεῖσας ιδιότητας ἀπόλλυσι τὸ ὕδωρ εὐθὺς ὡς ἡ ἐλαχίστη λέξις ἐξέλθῃ τοῦ στόματος αὐτῶν ἢ ὁ ἐλαχίστος γέλως ἀκουσθῇ, πρὶν φέρωσι τὸ ὕδωρ ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἐπειδὴ ὅμως πολλάκις θυσαίαι καὶ ἀποφάσεις τοῦ γυναικείου φύλου ἐξέπληξαν τὴν ἀνθρωπότητα, διὰ τοῦτο οὐδόλως παράδοξον, ὅτι αἱ νεαραὶ αὗται δεσποινίδες κατορθοῦσι νὰ ἐξέλθωσι νικητρίαι καθ' ὅλων τῶν προσκόμμάτων καὶ σκωμμάτων τῶν ἐν τοῖς ὁδοῖς παραμενόντων μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης καὶ ἐπιδιωκόντων νὰ κινήσωσι ταύτας εἰς γέλωτα ἢ ὀμιλίας ἀποδεικνύουσαι τρανώτατα, ὅτι καὶ τὸ φύσει λαλίστατον γένος δύναται ἐν ἀνάγκῃ νὰ γένηται τὸ σιγηλότατον, οὐδεμία δὲ παρὰ ταῖς γυναιξὶν ἀνάγκῃ μείζων τῆς φιλαρεσκίας.

K.

ΑΝΕΞΗΓΗΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ.

Κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1692 ἐνέβαλε τοὺς κατοίκους τῆς Λυῶνος εἰς φοβερὰν ταραχὴν ἡ δολοφονία ἐνὸς ἀνδρῶν, τὸ ὅποιον ἐν τῇ νέᾳ ἀγορᾷ τῆς πόλεως διετῆρει μικρὸν τι οἰνοπωλεῖον. Τὰ πτώματα τῶν δύο συζύγων εὐρέθησαν ἐν τῷ ὑπογίῳ κάτωθεν τοῦ οἰνοπωλείου, πλησίον δὲ αὐτῶν αἱματόφυρτος τις πέλεκυς ἐδείκνυν ἐπὶ ἐχρησίμωσιν ὡς ἐργαλεῖον πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ κακούργηματος. Τὸ διερρηγμένον χρηματοκιβώτιον ἐδήλου ὅτι ἡ διαρπαγὴ τῶν χρημάτων ἦτο τὸ ἐλατήριον τῶν δολοφόνων. Ἡ ἀνίχνευσις ὅμως τῶν κακούργων ἦτο παντελῶς ἀδύνατος, μεθ' ὅλας τὰς συντόνους ἐρεῦνας τῆς ἀνακριτικῆς ἀρχῆς.

Αἰφνης ἡ ἐν Γαλλίᾳ δικαιοσύνη ἠναγκάσθη πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν δολοφόνων νὰ μεταχειρισθῇ παραδοξότατον μέσον, τὸ ὅποιον τὴν σήμερον εἰς πᾶν πεπολιτισμένον κράτος θὰ ἐφαίνετο ἀνόητον καὶ γελοῖον. Γείτων τις τῶν δολοφονηθέντων ἀπεφάσισε νὰ συστήσῃ εἰς τὴν ἀστυνομίαν πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν ἐρευνῶν αὐτῆς ἀλλόκοτον τινα βοηθόν. Ἐπὶ τῶν ὁρέων τοῦ Dorphinee ἔζη κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους χωρικός τις, ὅστις εἶχεν ἀποκτήσῃ τὴν παράδοξον φήμην ὅτι ἠδύνατο, κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ ξύλον τι, ἀποκοπὴν ἐξ οἰοῦν ποτε δένδρου, νὰ ἀνακαλύπτῃ πᾶν μυστικὸν καὶ ἀπόκρυφον. Ἡ ῥάβδος αὕτη, τὴν ὁποίαν ἐκράτει ἔχων ἐσταυρωμένους τοὺς βραχίονας, ἐδείκνυν εἰς τὸν χωρικὸν τὸ μέρος τοῦ ἐδάφους ἐνθα τυχὸν ὑπῆρχον κεκρυμμένοι θησαυροί· ἂν μετετοπίζοντο ὑπὸ ἀπατηλῶν χειρῶν τὰ σύνορα ἀγροῦ τινος, ἡ ῥάβδος περιπίπτουσα εἰς εἰδὸς τι σπασμαδικῆς κινήσεως ἐδείκνυε τὴν ἀρχικὴν θέσιν τῶν ὁρίων· πρὸ πάντων ὅμως εἶχε τὴν ἀνεκτίμητον δύναμιν τοῦ ν' ἀνακαλύπτῃ τοὺς κλέπτας καὶ λοιποὺς ἐγκληματίας· ἰσχυρίζοντο μάλιστα ὅτι ἡ μαγικὴ αὕτη ῥάβδος, ὡςάκις ἐπλησίαζεν εἰς γυναῖκα διε-

φθαρμένων ἡθῶν, περιέπιπτεν εἰς σπασμοδὲς ἀγανακτήσεως. Τοιοῦτοτρόπως εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀπλοῦ τούτου χωρικοῦ εἰς κλάδος δένδρου ἐγένετο ἡ ῥάβδος τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀληθείας, ἡ μηδέποτε ἀπατωμένη· Ἡ φήμη τοῦ χωρικοῦ εἶχε διαδοθῇ πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἐπαρχίας του.

Ὁ γείτων τῶν φονευθέντων ἐθεώρησεν ὡς τὸ ἀριστόν μέσον πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν δολοφόνων, νὰ προσκαλέσῃ ἀμέσως τὸν χωρικὸν μετὰ τὴν μαγικὴν ῥάβδον.

Ὁ χωρικός οὗτος, ὅστις ὀνομάζετο Ἰάκωβος Αὐμάρ (Jacques Aymar) οὐδόλως ἐδίστασε νὰ δεχθῇ τὴν πρόσκλησιν, ἀλλ' ἔσπευσεν ἀμέσως εἰς Λυῶν, ἐνθα προσέφερε πρόθυμος τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν ἀμηχανοῦσαν ἀστυνομίαν, ὑπισχνόμενος νὰ ἀνακαλύψῃ τοὺς κακούργους διὰ τῆς θαυματουργοῦ ῥάβδου του. Κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους δύνανται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ μέγιστον θαῦμα, πῶς ἐγένετο δεκτὴ ἐκ μέρους τῶν ἀρχῶν μία τοιαύτη προσφορά. Ἀλλ' ἡ θαυματουργικὴ ἐνέργεια τοῦ Δωφινέζου χωρικοῦ εἶχε προσελκύσῃ τοσαῦτα πλήθη φανατικῶν πιστῶν, τοσοῦτοι δὲ συνετοὶ καὶ νηφάλιοι ἄνδρες ἤρχισαν νὰ πιστεύωσιν εἰς αὐτὴν, ὥστε ὁ εἰσαγγελεὺς καὶ ὁ ἀνακριτής, καίπερ φοβούμενοι μήπως ἐκθέσωσι τὴν ἀξιοπρέπειάν των εἰς τὴν χλεύην τοῦ κοινοῦ, ἐτόλμησαν ὅμως νὰ δοκιμάσωσι τὸ γελοῖον τοῦτο πείραμα. Ὡδήγησαν λοιπὸν τὸν χωρικὸν εἰς τὸ μέρος, ἐνθα διεπράχθη ὁ φόνος. Ἐδωκαν αὐτῷ ξύλον τι, ὅπερ ἀπέκοψαν ἐκ τοῦ πρώτου τυχόντος δένδρου, καὶ ὁ Αὐμάρ κρατῶν εἰς τὰς χεῖρας τὸ ξύλον τοῦτο ἤρχισε τὰς μυστηριώδεις ἐρεῦνας του, ἐνῶ οἱ ὑπάλληλοι κυμαίνοντες μεταξὺ τῆς ἐλπίδος, ν' ἀνακαλύψωσι τὸ μυστήριον, καὶ τοῦ φόβου, μήπως γείνωσι γελοῖοι, παρηκολούθουν μετὰ προσοχῆς τὰς κινήσεις αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν εἰσοδὸν του εἰς τὸ ὑπόγειον, ἡ ῥάβδος ἔμε-